

RP 14/2006 rd

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av vallagen

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I propositionen föreslås sådana ändringar i vallagen som möjliggör elektronisk röstning på röstnings- och förhandsröstningsställen samt vid hemmaröstning. Den elektroniska röstningen föreslås vara ett alternativ till röstning med valseedel. Om den röstande så öns-

kar, kan han eller hon alltid rösta med valseedel. Det elektroniska röstningsförfarandet tas i bruk stegvis i enlighet med vad justitieministeriet särskilt beslutar om saken.

Den föreslagna lagen avses träda i kraft den 1 juli 2006.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
INNEHÅLLSFÖRTECKNING.....	2
ALLMÄN MOTIVERING.....	3
1. Inledning.....	3
2. Nuläge	3
2.1. Lagstiftning och praxis.....	3
2.2. Den internationella utvecklingen samt lagstiftningen i utlandet.....	3
2.3. Bedömning av nuläget	4
3. Målsättning och de viktigaste förslagen.....	5
3.1. Målsättning.....	5
3.2. De viktigaste förslagen	5
4. Propositionens konsekvenser	6
4.1. Ekonomiska konsekvenser	6
4.2. Konsekvenser för myndigheterna	6
5. Beredningen av propositionen	7
5.1. Beredningsskeden och beredningsmaterial.....	7
5.2. Remissyttranden och hur de har beaktats.....	7
DETALJMOTIVERING.....	8
1. Lagförslag.....	8
2. Närmare bestämmelser	14
3. Ikraftträdande.....	14
4. Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning.....	14
LAGFÖRSLAGET	15
Lag om ändring av vallagen	15
BILAGA.....	18
PARALLELLTEXTER.....	18
Lag om ändring av vallagen	18

ALLMÄN MOTIVERING

1. Inledning

Den mest genomgripande reformen av vallagstiftningen under de senaste åren var den som genomfördes år 1998 och vid vilken de separata lagarna om riksdagsval, presidentval, Europaparlamentsval och kommunalval sammanslogs till en enda vallag (714/1998). Efter det har i vallagen gjorts vissa tekniska ändringar av vilka den mest betydande trädde i kraft den 1 juli 2002 (247/2002) och enligt vilken bland annat ansvaret för organiseringen av allmän förhandsröstning överfördes från staten till kommunerna och tiden mellan första och andra val i presidentvalet förkortades från tre till två veckor.

Allmänt taget fungerar vårt valsysteem i rätt väl i tekniskt hänseende, vilket visas av att val förrättas utan problem och att vi får valresultaten snabbt också i internationell jämförelse. Några tvingande behov av ändringar kan således inte anses föreligga i det avseendet. Valsystemet kan också bedömas utifrån en granskning av dess rättvisa och klarhet. Under de senaste åren har bland annat problemen med proportionaliteten i riksdagsval diskuterats en hel del. Frågan begrundades i detalj av valkommissionen 2000 vars betänkande överlämnades år 2001 (KB 2001:8) och delvis också av Demokrati 2007-kommissionen som överlämnade sitt betänkande i juni 2005 (KB 2005:1). Några konkreta förslag om saken lades dock inte fram av någondera kommissionen.

Valdatasystemet, som är det centrala verktyget vid den tekniska förrättningen av ett val, har varit i bruk sedan början av 1990-talet, och det har fungerat klanderfritt. Systemets tekniska uppbyggnad har dock börjat bli gammal och detta har ökat riskerna i fråga om systemet användbarhet. Justitiedepartementet har därför år 2004 inlett ett projekt för en genomgripande teknisk reform av valdatasystemet. Meningen är att skapa en ny teknisk bas för systemet så att det skall bygga på adb-teknik med möjligast lång livscykel. Projektet avses vara klart 2009—2010. Förutom en ny teknisk bas är det meningen att också genomföra vissa reformer i fråga om

förfarandet, av vilka den viktigaste är möjliggörandet av elektronisk röstning i enlighet med denna proposition.

2. Nuläge

2.1. Lagstiftning och praxis

Enligt den gällande vallagen sker röstningen både vid förhandsröstning och på valdagen så att den röstande på röstsedeln antecknar numret på den kandidat för vilken han eller hon avger sin röst. Anteckningen skall göras i valbåset. Vid förhandsröstning innesluter den röstande den avstämplade röstsedeln i ett valkuvert och vid röstning på valdagen lägger den röstande den avstämplade röstsedeln i valurnan. Röstningsförfarandet kan betraktas som både tillförlitligt och även rätt smidigt. Också räkningen av röstsedlarna går nuförtiden snabbt och resultatet av den preliminära rösträkningen klarnar i allmänhet redan klockan 22—23 på valdagskvällen.

I Finland har röstningen vid allmänna val alltid förrättats framför en valmyndighet. Som valmyndighet på allmänna förhandsröstningsställen verkar valförrättare och på röstningsställena på själva valdagen är det valnämnden som är valmyndighet. En valbestyrelse verkställer förhandsröstning i anstalter och valbestyrelsens medlemmar verkställer hemmaröstning hos sådana röstberättigade som på grund av handikapp, svag hälsa eller någon annan motsvarande omständighet har det svårt att ta sig till ett röstningsställe eller ett förhandsröstningsställe för att rösta. Också på förhandsröstningsställena utomlands, vid finländska beskickningar och ombord på finska fartyg finns valförrättare som sköter röstningsförrättningen.

2.2. Den internationella utvecklingen samt lagstiftningen i utlandet

Elektronisk eller rättare sagt maskinell röstning på röstningsstället har varit i bruk redan under en längre tid i några stater. I Holland har man övergått till maskinell röstning stegvis sedan 1970-talet och nuförtiden

kan man rösta maskinellt nästan på alla röstningsställen i Holland. I Belgien används maskinell röstning i cirka hälften av landets kommuner. Också i Förenta staterna har man i vissa delstater sedan länge använt olika slags röstningsmaskiner. Det gemensamma för dessa och andra motsvarande metoder är dock att rösterna i allmänhet inte förflyttar sig direkt från röstningsstället till en central valurna utan lagras i själva maskinen, exempelvis på en diskett, och räknas för sig.

I en del stater, exempelvis i Schweiz, Storbritannien och Estland, har man under de senaste åren utvecklat elektronisk röstning på distans. I dessa stater finns dock sedan länge en tradition att i någon form rösta per brev oberoende av röstningsställe. I Estland prövade man elektronisk distansröstning för första gången i det kommunalval som förrättades i oktober 2005. Försöket i Estland fungerade tekniskt sett bra men trots detta sjönk valdetagandet jämfört med det föregående kommunalvalet med fem procentenheter till 47 procent. Endast en procent av de röstberättigade (ca 9 300) röstade via Internet.

Europarådet utfärdade den 30 september 2004 en rekommendation gällande rättsnormer, normer i fråga om förfarandet samt tekniska normer för elektronisk röstning (Recommendation Rec(2004)11 of the Committee of Ministers to Member States on legal, operational and technical standards for e-voting). I rekommendationen behandlas de viktigaste faktorerna för medlemsstaterna att beakta vid planering av elektronisk röstning. Det centrala innehållet är att den elektroniska röstningen skall vara lika tillförlitlig och säker som det manuella röstningsförfarande som följs i de enskilda länderna och att man vid planering och användning av den elektroniska röstningen skall beakta alla de grundläggande rättigheter som är förknippade med val, exempelvis allmän och lika rösträtt samt hemlig och fri röstning. Finland (justitieministeriet) medverkade åren 2002—2004 i den arbetsgrupp som har utarbetat rekommendationen.

2.3. Bedömning av nuläget

Förhandsröstningen och räkningen av förhandsröster är som helhet betraktat en rätt

komplicerad process. Den röstande röstar i ett valbås, efter vilket röstsedeln stämplas. Den röstande innesluter röstsedeln i ett valkuvert. Valförrättaren innesluter för sin del valkuvertet och ett foljebrev i ett ytterkuvert samt antecknar i rösträttsregistret att den röstande har utövat sin rösträtt. Ytterkuvertet sänds per post till centralvalnämnden i den röstandes hemkommun. Nämnden öppnar kuvertet, granskar de dokument som finns i kuvertet, dock utan att öppna valkuvertet. Efter detta sänder centralvalnämnden vid andra än kommunalval de godkända valkuverten till valkrets-nämnden för räkning. Valkrets-nämnden öppnar för sin del valkuverten, räknar förhandsrösterna och matar in resultatuppgifterna i justitieministeriets centraliserade rösträkningssystem före klockan 20 på valdagen. Vid kommunalval räknas förhandsrösterna av den kommunala centralvalnämnden.

Dagens förfarande gör att förhandsröstningen ur den röstandes synvinkel kan ta lång tid, särskilt när det är som livligast. I allmänhet är det inte tiden i valbåset som är lång, utan de åtgärder som vidtas efter röstningen, dvs. stämplingen av röstsedlar, inneslutandet av röstsedlar i kuvert, undertecknandet av foljebrev och anteckningarna i rösträttsregistret. I allmänhet uppstår också köerna vid röstningsställena efter besöket i valbåset.

Röstningen på valdagen är särskilt ur den röstandes synvinkel ett snabbare förfarande. Efter besöket i valbåset stämplar valförrättarens röstsedeln och den röstande lägger röstsedeln i valurnan. När vallokalen har stängt öppnar valnämnden urnan och utför en preliminär uträkning av resultatet samt meddelar det till räkningssystemet. Måndag efter valdagen kontrollräknas röstsedlarna i valkrets-nämnderna eller vid kommunalval i den kommunala centralvalnämnden. Valresultatet fastställs onsdag efter valdagen.

Med hjälp av elektroniska röstnings- och rösträkningssystem kunde förhandsröstningen göras till ett betydligt snabbare förfarande för de röstande. Röstningsförfarandet på valdagen går redan i dag så snabbt att ett elektroniskt system knappast skulle spara mera tid. I vartdera fallet skulle dock myndighetsuppgifterna minska betydligt till följd

av elektroniska förfaranden. Dessutom skulle valresultatet klarna fortare, om man använde sig av elektronisk rösträkning.

Demokrati 2007-kommissionen begrundade i sitt betänkande den nyligen allmänt diskuterade frågan om röstning kunde tillåtas någon annanstans än under en valmyndighets uppsikt, exempelvis hemma hos den röstande eller på arbetsplatsen med hjälp av Internet eller som röstning per brev (distansröstning). I sina ställningstaganden konstaterade kommissionen dock att vi åtminstone inte i dagens läge har behov av eller förutsättningar för att övergå till det slaget av röstning. Detta bland annat därför att man vid distansröstning inte har möjligheter att för alla röstberättigades del sörja för att valhemligheten kan bevaras och valfriheten förverkligas, och därför att det redan i dag är rätt enkelt att rösta på röstnings- och förhandsröstningsställen. I enlighet med denna markering är utgångspunkten i regeringspropositionen att såväl elektronisk som manuell röstning också i fortsättningen bara skall förrättas under uppsikt av en valmyndighet.

3. Målsättning och de viktigaste förslagen

3.1. Målsättning

Målet med propositionen är att möjliggöra elektronisk röstning på röstnings- och förhandsröstningsställen samt vid hemmaröstning och på så sätt skapa ett snabbare röstningsförfarande ur den röstandes synvinkel, minska och förenkla myndighetsarbetet samt göra inbesparingar. Reformen äventyrar inte valförrättningens tillförlitlighet eller valsäkerheten.

3.2. De viktigaste förslagen

Avsikten är att elektronisk röstning tas i bruk så att justitieministeriet fattar beslut om i vilka kommuner de röstberättigade, om de så vill, kan få rösta på elektronisk väg. Samtidigt bestämmer justitieministeriet vid vilka röstnings- och förhandsröstningsställen röstningen kan förrättas elektroniskt, samt huruvida röstningen vid hemmaröstning också kan ske på elektronisk väg. Justitieministeriet

kan enligt förslaget besluta att de röstberättigade i exempelvis kommunerna Högfors, Grankulla och Vichtis har rätt att rösta elektroniskt på kommunens förhandsröstningsställen och röstningsställen på valdagen. Justitieministeriets beslutanderätt behövs särskilt i början av utvecklingsprojektet för att en så betydande förändring i röstningssystemet som denna skall kunna genomföras på ett kontrollerat sätt. Meningen är att elektronisk röstning till en början bara skall förrättas i några kommuner, men att antalet kommuner som tas med skall öka efterhand i varje kommande val.

Det elektroniska röstningssystemet skall utgöra en del av justitieministeriets valdata-system. Röstningssystemet skall innehålla en central elektronisk valurna i vilken de röster som ges på ett röstningsställe, ett förhandsröstningsställe eller vid hemmaröstning registreras såsom krypterade så att den som avgett en röst och innehållet i rösten inte kan kopplas ihop. Röstningssystemet skyddas också så att ingen utomstående kan ta bort eller lägga till röster eller ändra på rösterna i valurnan.

Möjligheten att rösta på elektronisk väg är bara ett nytt alternativ för den röstande. Om den röstande fortfarande vill rösta med röstsedel, så är det alltid möjligt. På röstningsställena, förhandsröstningsställena och vid hemmaröstning frågas den röstande alltid före förrättningen om han eller hon vill rösta med röstsedel eller på elektronisk väg.

Den elektroniska röstningen vid både förhandsröstning och vid röstning på valdagen går i huvudsak till på följande sätt. Den röstande anmäler till sig valförrättaren och styrker sin identitet precis som i dag. Valförrättaren söker fram uppgifterna om den röstande i rösträttsregistret och ger sitt godkännande till att rösträtten utövas på elektronisk väg. Den röstande går in i valbåset, styrker sin identitet i röstningssystemet med hjälp av exempelvis sin personbeteckning eller ett elektroniskt identitetskort och antecknar sin röst på elektronisk väg antingen genom att i teckenrutan skriva in numret på sin kandidat eller genom att söka fram sin kandidat med hjälp av en menylista. Till slut bekräftar den röstande sitt val av kandidat och systemet meddelar att röstningen har skett. Efter detta kan den rös-

tande avlägsna sig från röstningsstället eller förhandsröstningsstället. Valdagskvällen klockan 20, när valförrättningen har avslutats, öppnar tre medlemmar av Helsingfors valkrets nämnd och justitieministeriets företrädare den elektroniska valurnan och räknar rösterna i urnan.

Från röstningsprocessen vid förhandsröstning bortfaller stämplantet av röstsedlar, inneslutandet av röstsedlarna i valkuvert, ifyllandet av följebrevsblanketter, anteckningarna i rösträtsregistret och utskriften av kvitteringsanteckningar, inneslutandet av valkuvert och följebrev i ytterkuvert, insändandet av ytterkuverten till centralvalnämnden, öppnandet av ytterkuverten och granskningen av innehållet, godkännandet eller förkastandet av valkuverten i centralvalnämnden, räknandet av valkuvert och, vid andra än kommunalval, inlämnandet av valkuverten till valkrets nämnden för att räknas, öppnandet av valkuvert och räknandet av röstsedlar i valkrets nämnden samt inmatningen av resultatet i det centraliserade rösträkningssystemet.

Från röstningsprocessen på valdagen bortfaller åter stämplantet av röstsedlar och läggandet av röstsedlar i valurnan, öppnandet av urnan och den preliminära räkningen av röstsedlar i valnämnden, ingivandet av röstsedlarna till valkrets nämnden eller vid kommunalval till den kommunala centralvalnämnden, kontrollräkningen av röster dagen efter valdagen samt fastställandet av valresultatet och inmatningen av resultatet i det centraliserade rösträkningssystemet.

De röstberättigade i de kommuner där det är möjligt att rösta på elektronisk väg informeras särskilt om saken. Till det meddelandekort som sänds till dessa röstberättigade kan fogas anvisningar om det elektroniska röstningsförfarandet eller så kan anvisningar sändas till de röstberättigade också på annat sätt. Anvisningarna och eventuellt också ett simulerat röstningssystem kan publiceras på justitieministeriets valsidor (www.vaalit.fi). Syftet med informationen är att den röstande vid ankomsten till röstningsstället eller förhandsröstningsstället eller vid förberedelsen för hemmaröstningen vet att han eller hon kan rösta antingen på traditionellt sätt eller på elektronisk väg, och att den röstande, om han eller hon väljer det senare alternativet,

kan rösta med hjälp av det elektroniska röstningssystemet.

4. Propositionens konsekvenser

4.1. Ekonomiska konsekvenser

Den elektroniska röstningen hör till utvecklandet av valdatasystemet för vilket det reserverats anslag i ramarna för statsbudgeten 2004—2007. Den elektroniska röstningen i vidsträckt omfattning minskar avlöningskostnaderna i valkrets nämnderna och de kommunala centralvalnämnderna samt justitieministeriets post- och materialkostnader (röstsedlar, kuvert, blanketter).

Justitieministeriet står för det elektroniska röstningssystemets och den elektroniska valurnans systemkostnader. Kommunerna står åter för kostnaderna för anskaffning av lämplig adb-utrustning (bildskärm, arbetsstation, kortläsare) och valbås som är anpassade för elektronisk röstning. Kommunerna ansvarar redan i dag för den utrustning som behövs för användning av rösträtsregistret på röstningsställen och för kostnaderna för valbåsen.

4.2. Konsekvenser för myndigheterna

På lång sikt leder det elektroniska röstningssystemet till en betydande minskning och förändring i valmyndigheternas uppgifter. Exempelvis rösträknarnas uppgifter upphör helt med tiden. I början av projektet torde minskningen knappast vara särskilt synlig då antalet kommuner som tar i bruk den elektroniska röstningsmöjligheten kommer att vara litet.

Valsystemet i Finland har redan i närmare etthundra års tid baserat sig på ett förtroendemannasystem, i enlighet med vilket medlemmarna i valkrets nämnderna, de kommunala centralvalnämnderna, valnämnderna och valbestyrelserna skall företräda olika politiska partier. På så sätt har man försökt se till att valen är allmänt tillförlitliga och går rätt till. Den elektroniska röstningen förändrar valens karaktär i detta avseende. Också vid elektronisk röstning är valförrättarna (förhandsröstning) och valnämnden (röstning på valdagen) närvarande på röstningsställen och förhandsröstningsställen när den röstande

avger sin röst. Däremot bortfaller i huvudsak den kommunala centralvalnämndens granskning av förhandsröstningsdokumenten samt valkrets-nämndens eller centralvalnämndens rösträkning. Dessa skall ersättas av centraliserad maskinell räkning av röster för vilken tre medlemmar av Helsingfors valkrets-nämnd och justitieministeriets företrädare tillsammans skall ansvara.

5. Beredningen av propositionen

5.1. Beredningsskeden och beredningsmaterial

Den 22 februari 2005 tillsatte justitieministeriet en arbetsgrupp för att utarbeta ett utkast till en regeringsproposition om ändring av vallagen för att möjliggöra elektronisk röstning. Enligt arbetsgruppens uppdrag skall lagändringen träda i kraft så att den elektroniska röstningen kan tas i bruk vid riksdagsvalet 2007 i vissa kommuner som anges i ett separat beslut.

Arbetsgruppens förslag blev klart den 2005.

5.2. Remissyttrandet och hur de har beaktats

Utlåtande om propositionen har på begäran

givits av utrikesministeriet, inrikesministeriet, justitiekanslern i statsrådet, riksdagens justitieombudsman, dataombudsmannen, befolkningsregistercentralen, Finlands Kommunförbund r.f., Suomen Sosialidemokraattinen Puolue - Finlands Socialdemokratiska Parti r.p., Centern i Finland r.p., Svenska Folkpartiet i Finland r.p., Suomen Kristillisdemokraatit (KD) - Finlands Kristdemokrater (KD), Gröna Förbundet r.p., Itsenäisyyspuolue Vapaaan Suomen Liitto r.p. - Självständighetspartiet Förbundet för det Fria Finland r.p., Suomen kommunistinen Puolue r.p. - Finlands Kommunistiska Parti, Rauhan ja sosialismin puolesta - Kommunistinen työväenpuolue r.p. - För Fred och Socialism - Kommunistiska Arbetarpartiet r.p., Nylands valkrets-nämnd, Egentliga Finlands valkrets-nämnd, Högfors stad, Vichtis kommun, Esbo stads centralvalnämnd, Helsingfors stads centralvalnämnd, Grankulla stads centralvalnämnd och Posten Finland Abp. Dessutom har Electronic Frontier Finland ry gett in ett utlåtande om propositionen utan att något utlåtande begärts.

Nästan alla remissinstanser har välkomnat förslaget till ändring av vallagen, vilket innebär möjliggörande av elektronisk röstning.

De ändringar som gjorts i propositionen på basis av remissyttrandena har varit närmast av teknisk natur.

DETALJMOTIVERING

1. Lagförslag

29 §. Användningen av rösträttsregistret. Till paragrafens 1 mom. fogas en hänvisning till det nya 6a kap. som innehåller bestämmelserna om elektronisk röstning. Dessutom slopas begränsningen enligt vilken anteckningen i rösträttsregistret om utövande av rösträtt endast kan göras av en valförrättare på ett allmänt förhandsröstningsställe i hemlandet.

45 a §. Alternativa förhandsröstningssätt. Paragrafen föreslås i vallagen för att förtydliga att förhandsröstning kan förrättas antingen på nuvarande sätt, det vill säga genom användning av en röstsedel, eller på elektronisk väg. I enlighet med vad som framgår av motiveringen till 83 a §, är det möjligt att rösta med röstsedel på varje förhandsröstningsställe, men möjligheten att rösta på elektronisk väg erbjuds bara på vissa särskilt bestämda förhandsröstningsställen.

66 a §. Alternativa röstningssätt på valdagen. Denna paragraf fogas till vallagen av samma orsak som 45 a §.

79 §. Valprotokoll. Paragrafens 1 mom. 4 punkt ändras enligt förslaget så att valnämnden i valprotokollet antecknar hur många som röstat med röstsedel och hur många som röstat elektroniskt samt det totala antalet röstande. Om några elektroniska röster inte avges i röstningsområdet, antecknas i valprotokollet en nolla vid punkten i fråga.

83 a §. Röstning på elektronisk väg. I den föreslagna paragrafens 1 mom. föreskrivs om de tekniska förutsättningarna för elektronisk röstning. För att det skall vara möjligt att rösta på elektronisk väg på ett förhandsröstningsställe eller på ett röstningsställe på valdagen eller vid hemmaröstning, behövs det ett rösträttsregister och ett elektroniskt röstningssystem samt utrustning som möjliggör deras användning.

Både rösträttsregistret och det elektroniska röstningssystemet avses utgöra delar av justitieministeriets valdatasystem. Ministeriet utfärdar användarbeteckningar och lösenord samt anvisningar för användning av systemen till de myndigheter som medverkar vid

förrättandet av röstning. För systemens kostnader svarar justitieministeriet i enlighet med 188 § 1 mom. 1 punkten i vallagen.

Den utrustning som behövs för att använda systemen består av sedvanliga adb-apparater, så som en dator, en bildskärm, ett tangentbord eller en ersättande pekskärm samt eventuellt en mus och kortläsare. Åtminstone vid hemmaröstning behövs dessutom en bärbar dator eller någon annan apparat. För anskaffningen av denna utrustning svarar varje kommun själv. Justitieministeriet svarar dock för att den apparat som används har en data-tekniskt sett säker förbindelse med den centrala elektroniska valurnan. Detta skulle kunna ske exempelvis så att det elektroniska röstningssystemet sätts i funktion skilt från det normala operativsystemet och den normala programvaran (med hjälp av en CD eller något motsvarande medium) så att systemet inte tillåter att någon annan programvara används eller att dataterminalen används för någon annan funktion medan röstningssystemet är i bruk. Kommunen svarar också för anskaffningen av och kostnaderna för valbås som är lämpliga för utrustningen.

På röstningsstället på valdagen skall inte en vallängd i utskrift på papper längre användas, utan anteckningarna om utövande av rösträtt på valdagen görs i rösträttsregistret oberoende av om den röstande röstar på elektronisk väg eller med röstsedel. Om anteckning av förhandsröstning i rösträttsregistret föreskrivs redan i 60 § 2 mom. i vallagen. Bara om det sker ett elavbrott av långvarigare slag på röstningsstället på valdagen, tas reservvallängdsutskriften i bruk och röstningsanteckningarna görs i dem.

I den föreslagna paragrafens 2 mom. föreskrivs om på vilka röstningsställen och förhandsröstningsställen det är möjligt att rösta elektroniskt och vilka röstberättigade som får göra det. Avsikten är att ta i bruk den elektroniska röstningen stegvis. Först börjar elektronisk röstning förrättas bara i några kommuner, men för varje val i fortsättningen börjar systemet tas i bruk i ett större antal kommuner. Att övergången sker stegvis är viktigt både för erfarenhetens skull och med tanke

på bevarandet av valhemligheten.

Justitieministeriet föreskriver i god tid före förhandsröstningsperioden genom förordning om de kommuner i vilka de röstberättigade skall kunna få rösta på elektronisk väg om de vill samt de allmänna förhandsröstningsställen och röstningsställen på vilka det är möjligt att rösta elektroniskt. Ministeriet kan besluta att de röstberättigade i exempelvis Högfors, Grankulla och Vichtis får rösta elektroniskt på samtliga allmänna förhandsröstningsställen och röstningsställen på valdagen i de tre kommunerna. Om en röstberättigad från Högfors röstar exempelvis i Helsingfors, kan han eller hon endast rösta med röstsedel. Om en röstande från Helsingfors förhandsröstar på ett förhandsröstningsställe i Högfors, får också han eller hon endast rösta med röstsedel.

Bestämmelserna om justitieministeriets rätt att utförda förordning är behövliga särskilt i början när den elektroniska röstningen tas i bruk för att man skall kunna försäkra sig om att de röstandes valhemlighet är tryggad. Om nämligen en röstande från Helsingfors röstar på elektronisk väg i Högfors och är den enda helsingforsbo som röstat elektroniskt i Högfors, äventyras valhemligheten för hans eller hennes del eftersom den elektroniska rösten i praktiken inte kan föras samman med andra helsingforsbors röstsedlar. När den elektroniska röstningen senare blivit allmän och förfarandena vedertagna, kan man eventuellt avstå från ministeriets rätt att utförda förordning i saken.

I början av utvecklingsprojektet skall det inte vara möjligt att rösta elektronisk på allmänna förhandsröstningsställen utomlands. När erfarenheterna i Finland är tillräckliga kan det bli möjligt att rösta elektroniskt också vid Finlands beskickningar och deras verksamhetsställen. Också vid beskickningarna skall bara de röstberättigade få rösta elektroniskt som är hemma i kommuner där justitieministeriet genom förordning har beslutat att elektronisk röstning är möjlig.

Av praktiska skäl kommer elektronisk röstning inte att vara möjlig på särskilda förhandsröstningsställen, dvs. på anstalter och finländska fartyg, och inte heller vid hemmaröstning. Senare kan också röstningen på nämnda ställen elektrifieras och därför tas i

den föreslagna paragrafens 3 mom. in en bestämmelse enligt vilken genom förordning av justitieministeriet bestäms om i vilka kommuner det skall vara möjligt för röstberättigade som avses i 2 mom. att rösta elektroniskt vid anstalts- eller hemmaröstning. Justitieministeriet beslutar på motsvarande sätt på vilka finländska fartyg förhandsröstning skall kunna förrättas på elektronisk väg.

Utarbetandet av röstningssystemet är inte ännu slutfört. Meningen är att systemet skall bli klart för att användas av någon eller några kommuner första gången vid riksdagsvalet 2007. Om utvedelingsarbetet inte går som planerat, blir den elektroniska röstningen uppskjuten. Elektronisk röstning tas i bruk först när justitieministeriet utfärdar ovan avsedda förordning.

På varje röstningsställe och förhandsröstningsställe där elektronisk röstning är möjlig kan en röstande från den kommunen välja mellan två röstningsätt. Den röstande kan antingen rösta på det traditionella sättet med röstsedel eller på elektronisk väg. I praktiken frågar valförrättaren den röstande på vilket sätt han eller hon önskar rösta.

I den föreslagna paragrafens 4 mom. sägs att den kommunala centralvalnämnden skall informera i sina officiella kungörelser om vilka röstnings- och förhandsröstningsställen kommunens röstberättigade har möjlighet att rösta elektroniskt på. I den allmänna motiveringen nämns hur det annars är meningen att informationen om elektronisk röstning skall ges.

83 b §. Förfarandet vid elektronisk röstning. På förhandsröstningsstället anmäler sig den röstande hos valförrättaren och på röstningsstället på valdagen för valnämnden. Den röstande är på samma sätt som i dag skyldig att styrka sin identitet för valförrättaren. Efter detta frågar valförrättaren den röstande om han eller hon vill rösta på elektronisk väg eller med röstsedel. Om den röstande vill rösta med röstsedel, ger valförrättaren den röstande röstsedeln och instruerar honom eller henne att gå till valbåset efter vilket röstningsförrättningen fortsätter på samma sätt som i dag.

Om den röstande väljer att rösta på elektronisk väg, söker valförrättaren med hjälp av exempelvis den röstandes personbeteckning

eller identitetskort (t.ex. ett körkort av dagens modell eller ett elektroniskt identitetskort) fram uppgifterna om den röstande i rösträttsregistret på sin bildskärm och gör en anteckning i registret om att den röstande får utöva sin rösträtt på elektronisk väg. Efter detta anvisar valförrättaren den röstande ett valbås där det är möjligt att rösta elektroniskt. Valförrättarens anteckning om att den röstande får rösta hindrar den röstande från att i valbåset rösta flera gånger med hjälp av andras identitetskort eller personbeteckningar.

I valbåset verifierar den röstande sin identitet i systemet på ett av justitieministeriet angivet sätt. Meningen är att systemet för verifiering av identitet skall preciseras i samband med att röstningssystemet fastställs och pilotanvänds. Målet är dock ett förfarande som är säkert men samtidigt snabbt och enkelt för den röstande. Den röstande kan exempelvis mata in sin personbeteckning på skärmen eller lägga sitt identitetskort i kortläsaren. Det tredje alternativet är ett förfarande där valförrättaren efter att ha identifierat den röstande och sökt fram dennes uppgifter i rösträttsregistret registrerar uppgifterna på ett elektroniskt engångsröstkort och ger den röstande kortet innan denne går in i valbåset. I valbåset lägger den röstande kortet i kortläsaren. Eftersom valförrättaren kontrollerat den röstandes identitet på ett identitetskort, körkort, pass eller motsvarande officiellt identitetsbevis, behöver den röstande inte i valbåset verifiera sin identitet på certifierat sätt, exempelvis med hjälp av ett kvalificerat certifikat.

När röstningssystemet har identifierat den röstande, låter systemet den röstande rösta bara på kandidater som den röstande får rösta på, vid exempelvis riksdagsval bara på kandidater i den röstandes egen valkrets och vid kommunalval på kandidater i den egna kommunen. Efter röstningen lämnar den röstande tillbaka det elektroniska röstkortet till valförrättaren som utplånar uppgifterna om den röstande på kortet och registrerar uppgifterna om följande person som står i tur att rösta. Några uppgifter om vilken kandidat den röstande har röstat på registreras inte på kortet.

Ett valbås som man kan rösta elektroniskt i skall vara sådant att den röstandes valhemlighet kan tryggas. Där skall finnas skydd

som hindrar andra från att se den röstande göra sin röstningsanteckning. Å andra sidan skall en bildskärmsterminal och ett tangentbord samt eventuellt en mus kunna placeras i valbåset. I praktiken skall valbåset vara som en vanlig arbetsstation med tillräckligt skydd för insyn. Det kan vara uppbyggd så att den röstande antingen står eller sitter när han eller hon gör sin röstningsanteckning. Eftersom det går fort att göra röstningsanteckningen vore det naturligt att göra den stående. Handikappades och andra hjälpmedelsbehövandes behov bör också på ett ändamålsenligt sätt beaktas på röstnings- och förhandsröstningsställen.

Den första bildrutan i röstningssystemet skall ha en text med namnet på ifrågavarande val, exempelvis "Riksdagsvalet 2007", och anvisningar för hur man loggar in i röstningssystemet.

Eftersom den röstande inte kan rösta i vilket valbås som helst, är det viktigt att den röstande verifierar sin identitet i valbåset. I praktiken kan det ju uppstå situationer där valförrättaren antecknar att tre förhandsröstande efter varandra utövar sin rösträtt (A, B och C, vilka alla hör till olika valkretsar i riksdagsvalet). Om dessa tre röstande går in i valbåsen samtidigt, vet systemet inte vilken av de tre som röstar i vilket valbås. Om exempelvis B kommer först in i ett valbås och skriver in numret på sin kandidat, exempelvis 22, vet systemet inte i vilken valkrets (A, B eller C) det är fråga om kandidat nummer 22.

Sedan uppmanas den röstande att skriva in kandidatens nummer på skärmen eller välja bland angivna kandidater på en menylista. Den röstande kan också söka fram kandidatens nummer i sammanställningen av kandidatlistor som finns i valbåset. Om den röstande antecknar numret på sin kandidat, visas som följande i teckenrutan uppgifterna om kandidaten i sammanställningen av kandidatlistorna och en menylista som uppmanar den röstande att bekräfta sitt val. Om den röstande söker fram sin kandidat bland andra, visas i teckenrutan först en förteckning över de partier och valmansföreningar som ställer upp kandidater i samma ordning som de visas i sammanställningen av kandidatlistor. Varje parti, valförbund, gemensamma lista och utanför gemensamma listor stående val-

mansförening har en menylista med exempelvis rubriken "Välj parti eller gemensam lista (kandidatuppställare)". När den röstande valt exempelvis ett parti, visas på teckenrutan partiets kandidater i den ordning de har i sammanställningen av kandidatlistor. Om partiet har ingått valförbund med ett eller flera andra partier eller om det till en gemensam lista hör en valmansförening, anges detta i teckenrutan. Efter detta väljer den röstande sin kandidat och då visas på teckenrutan uppgifter om kandidaten i fråga och på menyn en uppmaning att bekräfta valet.

När den röstande bekräftat valet kan det på teckenrutan visas ett tydligt meddelande om att röstningen är genomförd, exempelvis "Du har röstat, tack!". Om den röstande inte vill bekräfta sitt val, kan han eller hon gå tillbaka och göra ett nytt val på ovan beskrivet sätt. När den röstande har röstat, återgår teckenrutan till ingångsläget för följande som står i tur att rösta.

När den röstande röstar elektroniskt kan den röstande bara rösta på kandidater som han eller hon har rätt att rösta på, med andra ord vid riksdagsval bara på en kandidat i den egna valkretsen och vid kommunalval på en kandidat i den egna kommunen. Den röstande kan inte heller rösta tomt eller av misstag på ett sådant sätt att rösten är ogiltig. Alla elektroniska röster blir således godkända röster, ogiltiga röster kan inte avges på elektronisk väg.

Samtidigt som den röstande bekräftar sitt val, registreras i valdatasystemets rösträttsregister den anteckning som valförrättaren redan i ett tidigare skede gjort om att den röstande har utövat sin rösträtt. På så sätt säkerställs att den röstande röstar bara en gång. Om detta bestäms i den 83c § 1 mom. i den föreslagna lagen.

Om den röstande avlägsnar sig från valbåset innan han eller hon har bekräftat sitt val, står uppgifterna om den kandidat som söks fram kvar i teckenrutan. I det nuvarande systemet kan en motsvarande situation uppstå på så sätt att den röstande lämnar den ifyllda röstsedeln kvar i valbåset och avlägsnar sig från röstnings- eller förhandsröstningsstället. Avsikten är dock att försöka hindra sådana situationer från att uppstå genom information och utbildning. Systemet skulle också kunna

ha en sådan egenskap att den första rutan tas fram på nytt automatiskt med en kort fördröjning. Dessutom skulle det kunna vara möjligt för valförrättaren att ta fram den ursprungliga teckenrutan.

I den föreslagna paragrafens 4 mom. föreskrivs att justitieministeriet vid behov kan bestämma att den röstande inte behöver styrka sin identitet i valbåset, utan att röstningsförfarandet börjar med att den röstande antecknar numret på sin kandidat i teckenrutan. Denna reglering ger justitieministeriet särskilt i början när systemet tas i bruk och i de första pilotanvändningssituationerna möjlighet att genomföra olika alternativ i syfte att skaffa erfarenhet. I ett sådant fall bör dock säkerställas att den röstande, när hans eller hennes rösträtt får utövas, bara kan gå in i ett visst valbås, där systemet uttryckligen tar fram kandidaterna i den röstandes egen valkrets.

I den föreslagna paragrafens 5 mom. föreskrivs om bistående av den röstande vid elektronisk röstning. Bestämmelserna om hur den röstande kan hjälpas är likadana som när det gäller röstning med valsedel. Vid förhandsröstning skall valförrättaren och vid röstning på valdagen ett valbiträde på begäran av den röstande hjälpa honom eller henne. Dessutom får en person vars förmåga att göra en röstningsanteckning är väsentligt nedsatt anlita ett biträde som han eller hon själv har utsett. Biträdet får inte vara en person som själv kandiderar i valet. En person som inte behöver ett biträde vid röstning med valsedel inte i princip heller skall behöva ett biträde vid elektronisk röstning. Orsaken till anlitan av ett biträde får exempelvis inte vara att den röstande inte är van vid att använda datorer. En röstande som inte kan använda en dator skall i princip rösta med röstsedel.

83 c §. Registrering av utövad rösträtt och av en elektronisk röst. När den röstande har bekräftat sitt val, registreras i rösträttsregistret automatiskt en anteckning om när och på vilket röstnings- eller förhandsröstningsställe den röstande har utövat sin rösträtt. I registret antecknas namnet på röstnings- eller förhandsröstningsstället samt tidpunkten för röstningen med en minuts noggrannhet.

Samtidigt som den röstandes röstning registreras i rösträttsregistret, registreras hans el-

ler hennes röst tillsammans med den röstandes personbeteckning automatiskt i justitieministeriets elektroniska valurna. Röstningssystemet ser dock till att avgivna röster och de röstandes personbeteckningar registreras såsom krypterade så att den avgivna rösten och den röstandes personbeteckning inte kan kopplas ihop. Av innehållet i valurnan skall framgå å ena sidan valresultatet och å andra sidan vilka som har röstat elektroniskt. I valurnan registreras alltså inte vilken röstande som avgett vilken röst. I slutet av 1 mom. föreskrivs vidare allmänt om att registreringen av rösterna i den elektroniska valurnan och förvaringen av dem i urnan skall arrangeras så att valhemligheten bevaras i alla skeden av röstningsprocessen. I praktiken innebär detta dels att tack vare krypteringen avslöjas inte sambandet mellan de avgivna rösterna och de röstandes personbeteckningar, dels att röstningssystemet är fullständigt skyddat för dataintrång och att de uppgifter som finns i urnan inte kan försvinna eller ändras. Det är nödvändigt att kombinera personbeteckningen med rösten för att det i ett senare skede skall vara möjligt att vid behov kontrollera att den röst som en röstande givit har registrerats i den elektroniska valurnan och att den således är med i röstningen. Detta förfarande avser att öka de röstandes förtroende för systemets funktion.

Justitieministeriet kan enligt 2 mom. i den föreslagna paragrafen vid behov ta en utskrift på papper av förteckningen över de röstande vilkas röster har registrerats i den elektroniska valurnan.

Den elektroniska valurnan, liksom de andra delarna av valdatasystemet, fungerar i adb-apparaturen på ett verksamhetsställe hos en datateknikleverantör som står i avtalsförhållande med justitieministeriet. Varje röstnings- och förhandsröstningsställe har en datakommunikationsförbindelse till urnan.

I den föreslagna paragrafens 3 mom. finns bestämmelser om att justitieministeriet före förhandsröstningens början godkänner att den elektroniska valurnan tas i bruk. I praktiken skall ministeriet försäkra sig om att urnan fungerar och att den är tom. Därefter låser ministeriet urnan elektroniskt och överlämnar de elektroniska nycklarna till urnan till de personer som avses i 86 a § 2 mom.

Efter att urnan har lästs säkerställs bevarandet av uppgifterna i urnan genom säkerhetskopiering eller något annat motsvarande tekniskt arrangemang.

Under röstningen har justitieministeriet eller av ministeriet befullmäktigad datateknisk personal möjlighet att övervaka att den elektroniska valurnan fungerar samt utföra reparationer och vidta andra motsvarande åtgärder, om det behövs. Personerna i fråga kan inte avlägsna krypteringen av kopplingen mellan avgivna röster och personbeteckningar och få reda på vilka kandidater rösterna i urnan har avgetts för. De kan inte heller avlägsna röster från urnan, öka antalet röster i urnan eller ändra på rösterna.

När kontrollräkningen av rösterna har utförts och valresultatet fastställts, överför justitieministeriet den elektroniska urnans utdata till ett elektroniskt datalagringverktyg och förvarar lagringsverktiget samt nycklarna till valurnan lika länge som röstsedlarna sparas, det vill säga en valperiod.

83 d §. Övriga förfaranden vid elektronisk röstning. Den föreslagna paragrafen innehåller en allmän bestämmelse om att utöver vad som föreskrivs i 83 a–83 c §, skall vid elektronisk röstning iakttas samma förfaranden som vid manuell röstning. Vid elektronisk röstning på förhandsröstningsställen tillämpas således 46–49 §, 54–56 §, 57 § 3 mom., 58 § 1 och 3 mom. samt 66 § i vallagen. Vid elektronisk röstning på valdagen tillämpas på motsvarande sätt 67–70 §, 72 och 73 §, 76 § 1 mom., 79 och 80 § samt 83 § i vallagen.

I 61 § i vallagen föreskrivs bland annat att en i 54 § i vallagen avsedd person som är närvarande vid hemmaröstning tecknar sitt namn på följbrevet för att visa för centralvalnämnden som senare granskar dokumenten att han eller hon varit närvarande vid röstningen. Vid hemmaröstning på elektronisk väg upprättas dock inte något följbrev som granskas av centralvalnämnden. Därför skall den person som är närvarande teckna sitt namn på något annat dokument, exempelvis den anmälan om hemmaröstning som avses i 55 § 1 mom. i vallagen.

86 a §. Räkning av elektroniska röster. I den föreslagna paragrafens 1 mom. föreskrivs att justitieministeriet vid kommunalval meddelar varje kommuns centralvalnämnd

och vid andra val dessutom varje valkrets-nämnd de elektroniska förhandsrösternas antal per röstningsområde senast klockan 19 fredagen före valdagen, varvid centralnämnden håller ett möte och granskar valkuverten från förhandsröstningen. Centralvalnämnden fogar de godkända valkuvertens antal till de elektroniska förhandsrösternas antal varvid det totala antalet förhandsröster som går till räkning är klart.

Räkningen av samtliga röster i den elektroniska valurnan skall skötas centralt. Eftersom ansvaret för räkningen av röstsedlar i dagens läge vilar på förtroendemannaorganisationer (vid statliga val valkrets-nämnder och vid kommunalval kommunernas centralval-nämnder) föreslås ett arrangemang av samma typ också för räkningen av de elektroniska rösterna.

Den elektroniska valurnan räknar rösterna dvs. valresultatet automatiskt varför mängden manuellt arbete vid rösträkningen minskar avsevärt. I 2 mom. föreslås dock att den elektroniska urnan öppnas och ett räkningskommando ges samtidigt av följande fyra personer: ordföranden eller vice ordföranden för Helsingfors valkrets-nämnd, två andra medlemmar av Helsingfors valkrets-nämnd samt en företrädare för justitieministeriet. Justitieministeriet överlämnar de elektroniska nycklarna till valurnan till ovan nämnda personer vid det tillfälle då urnan låses före inledningen av förhandsröstningen. Den elektroniska nyckeln är personlig men ordföranden för valkrets-nämnden skall enligt förslaget kunna överlämna sin nyckel åt vice ordföranden och de två andra medlemmarna av valkrets-nämnden sina nycklar till någon annan medlem av valkrets-nämnden. Ordföranden för valkrets-nämnden beslutar om huruvida han eller hon själv skall delta i öppnandet av urnan eller överlåta uppgiften åt vice ordföranden. I fråga om de två andra medlemmar av valkrets-nämnden som skall delta i öppnandet av urnan kan valkrets-nämnden komma överens om saken eller till exempel dra lott om vem som skall delta och om deras ställföreträdare. Ett behövligt antal ställföreträdare till vilka nyckeln vid behov kan överlämnas skall förordnas också för den person som företräder justitieministeriet. Samtidigt som den elektroniska valurnan öppnas, med

andra ord klockan 20 på valdagskvällen, kan valkrets-nämnden ännu vara samlad för räkning av förhandsrösterna. I ett sådant fall bör ett tillräckligt antal suppleanter inkallas till valkrets-nämnden för den tid de ordinarie medlemmarna är upptagna med öppnandet av den elektroniska valurnan.

Enligt förslaget skall de fyra personer som nämns ovan kunna öppna den elektroniska valurnan endast tillsammans och samtidigt. De skall alltså alla vara samtidigt närvarande vid urnan. Ingen av dem kan öppna urnan ensam eller ens i grupper om två eller tre. Urnan kan öppnas endast med fyra nycklar som används samtidigt.

I dagens läge ansvarar Helsingfors valkrets-nämnd för de centraliserade valarrangemangen, dvs. kandidatuppställningen och fastställandet av valresultatet i hela landet, vid både presidentvalet och Europaparlamentsvalet. Därför är det motiverat att föreslå att det skall vara uttryckligen förtroendemän tillhörande Helsingfors valkrets-nämnd som skall öppna den elektroniska valurnan. Enligt förslaget skall de öppna urnan också vid kommunalval vid vilka valkrets-nämnderna eller dess medlemmar annars inte har någon roll. I egenskap av representant för den neutrala part som ansvarar för genomförandet av valet skall justitieministeriets företrädare som fjärde person delta i öppnandet av urnan.

I 3 mom. föreslås att de personer som i enlighet med 184 § i vallagen har rätt att närvara vid rösträkningen, bland annat valombud, får följa räkningen av de elektroniska rösterna i den sammanslagna valurnan på ett sätt som justitieministeriet bestämmer närmare. I praktiken finns det inte så mycket att se eftersom de elektroniska rösterna till och med i sämsta fall kan räknas mycket snabbt.

Eftersom de röster som avgivits på elektronisk väg dock, särskilt i utvecklingsprojektets initialskede, utgör endast en del av alla röster som avges vid ett val, utgår propositionen från att ansvaret för fastställandet av valresultatet också fortsättningsvis vid kommunalval vilar på kommunens centralval-nämnd och vid andra val på valkrets-nämnden. Dessa organ står också för räkningen av de röster som avgivits med röstsedel.

I den föreslagna paragrafens 4 mom. före-

skrivs att justitieministeriet i god tid före tidpunkten för fastställandet av valresultatet meddelar vid kommunalval centralvalnämnden i varje kommun och vid andra val varje valkrets-nämnd resultatet av den elektroniska röstningen. Den kommunala centralvalnämnden eller valkrets-nämnden sammanför sedan resultatet av de elektroniska rösterna med resultatet av antalet röstsedlar samt fastställer det totala valresultat som på detta sätt fås fram.

I syfte att trygga valhemligheten föreslås i paragrafens 5 mom. att de elektroniska förhandsrösterna och de elektroniska rösterna på valdagen skall räknas samtidigt, om i ett röstningsområde har avgivits mindre än 50 elektroniska förhandsröster eller mindre än 50 elektroniska röster på valdagen. Om sammanlagt mindre än 50 elektroniska röster har avgivits i ett röstningsområde, skall de räknas samtidigt med de elektroniska rösterna från något annat röstningsområde eller några andra röstningsområden. Den föreslagna regleringen motsvarar bestämmelserna i 82 § i vallagen om räkning av röstsedlar i små röstningsområden. Vid räkning av elektroniska röster skall således alltid minst 50 röster ingå i den post som räknas. Systemet byggs upp så att sammanslagningen av röster sker automatiskt. Om ett röstningsområde måste sammanslås med ett annat på grund av det låga antalet röster, skall kommunens centralvalnämnd fatta beslut om vilka röstningsområden som slås ihop eller låta systemet automatiskt söka upp det röstningsområde som sammanslagningen skall ske med.

2. Närmare bestämmelser

Närmare föreskrifter och anvisningar om elektronisk röstning meddelas i enlighet med

195 § i vallagen vid behov. Eftersom den datorsystemiska utvecklingen är snabb, är det inte skäl att skriva in särskilt detaljerade tekniska bestämmelser i lagen.

3. Ikraftträdande

Lagen avses träda i kraft den 1 juli 2006.

4. Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

Propositionen syftar till att öka möjligheterna för dem som är röstberättigade att utöva sin rösträtt. Varje röstande har dock alltid rätt att välja mellan att rösta på elektronisk väg eller med röstsedel.

Eftersom det åtminstone i början är fråga om ett försök med elektronisk röstning i några av justitieministeriet utsedda kommuner, har alla röstberättigade inte samma möjligheter att delta i försöket och rösta elektroniskt. Samtliga röstberättigade har dock lika rätt att rösta och om det aktuella försöket lyckas blir det kanske möjligt för alla att rösta elektroniskt redan år 2011. Av tolkningspraxis vid riksdagens grundlagsutskott kan man dra den slutsatsen att lagstiftning om ett försök av detta slag vilken syftar till att skapa bättre möjligheter att rösta, har en målsättning som enligt grundlagen är godtagbar.

Med hänvisning till det ovan sagda anser regeringen att propositionen inte är problematisk med hänsyn till 6, 14 eller 25 § i grundlagen.

Lagförslaget torde kunna behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

Lagförslaget

Lag**om ändring av vallagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i vallagen av den 2 oktober 1998 (714/1998) 29 § 1 mom. och 79 § 1 mom. 4 punkten, samt
fogas till lagen nya 45 a, 66 a och 86 a § samt ett nytt 6 a kap. som följer:

29 §

Användningen av rösträttsregistret

I rösträttsregistret antecknas i enlighet med 5, 6 och 6 a kap. när och var den röstberättigade har röstat. Anteckningen kan göras av en valförrättare vid ett allmänt förhandsröstningsställe eller av valbestyrelsens ordförande eller av valnämnden eller av den kommunala centralvalnämnden eller, på den kommunala centralvalnämndens begäran, av magistraten. Om anteckningen konstateras vara oriktig, kan den rättas endast av den kommunala centralvalnämnden eller, på dennas begäran, av magistraten.

5 kap.

Förhandsröstning

45 a §

Alternativa förhandsröstningssätt

Förhandsröstningen förrättas antingen enligt detta kapitel eller som elektronisk röstning enligt 6 a kap.

6 kap.

Röstning på valdagen

66 a §

Alternativa röstningssätt på valdagen

Röstningen på valdagen förrättas antingen

enligt detta kapitel eller som elektronisk röstning enligt 6 a kap.

79 §

Valprotokoll

Valnämnden skall förordna någon av sina medlemmar att föra *valprotokoll*, i vilket antecknas

4) antalet personer som har röstat med röstsedel och antalet personer som har röstat elektroniskt samt det sammanlagda antalet personer som röstat,

6 a kap.

Elektronisk röstning

83 a §

Röstning på elektronisk väg

På förhandsröstningsställen eller på röstningsställen på valdagen skall för den elektroniska röstningen finnas tillgång till rösträttsregistret och *det elektroniska röstningssystemet* samt utrustning som behövs för deras användning.

Genom förordning av justitieministeriet föreskrivs i god tid före förhandsröstningsperiodens början i vilka kommuner de röstberättigade har möjlighet att rösta elektroniskt samt på vilka allmänna förhandsröstningsställen och röstningsställen på valdagen dessa röstberättigade får rösta elektroniskt.

Genom förordning av justitieministeriet

föreskrivs också i vilka av de kommuner som avses i 2 mom. förhandsröstning kan förrättas på elektronisk väg i anstalter och vid hemmaröstning samt på vilka finska fartyg förhandsröstning kan förrättas på elektronisk väg.

Den kommunala centralvalnämnden skall i de tillkännagivanden som avses i 49 § 1 mom. och 67 § 3 mom. ange på vilka allmänna förhandsröstningsställen och röstningsställen på valdagen elektronisk röstning kan ske.

83 b §

Förfarandet vid elektronisk röstning

En röstberättigad som vill rösta elektroniskt skall anmäla sig för valförrättaren, valbestyrelsen eller valnämnden på ett i 83 a § 2 eller 3 mom. avsett förhandsröstningsställe eller röstningsställe på valdagen. Den röstande skall styrka sin identitet.

Valförrättaren, en medlem av valbestyrelsen eller en medlem av valnämnden kontrollerar uppgifterna om den röstande i rösträttsregistret och godkänner att den röstande utövar sin rösträtt på elektronisk väg.

Den röstande röstar i valbåset med hjälp av det elektroniska röstningssystemet eller på något annat sätt som tryggar valhemligheten genom att

- 1) verifiera sin identitet i systemet så som justitieministeriet bestämmer,
- 2) vid presidentval välja en kandidat och vid andra val en kandidatlista och efter det en kandidat, eller genom att anteckna en kandidats nummer på en bildskärm, och
- 3) bekräfta sitt val.

Justitieministeriet kan vid behov bestämma att röstning skall ske med tillämpning av bara 3 mom. 2 och 3 punkten.

I fråga om bistående av den röstande vid elektronisk röstning gäller i tillämpliga delar 58 § 3 mom. och 73 §.

83 c §

Registrering av utövad rösträtt och av en elektronisk röst

När den röstande har bekräftat sitt val regi-

streras i rösträttsregistret en anteckning om när och var den röstande har röstat. Samtidigt registreras den avgivna rösten och den röstandes personbeteckning i justitieministeriets *elektroniska valurna* krypterade så att de inte kan kopplas ihop. Registreringen av rösterna i den elektroniska valurnan och förvaringen av röster i urnan skall arrangeras på ett sådant sätt att valhemligheten bevaras.

Justitieministeriet kan vid behov skriva ut en förteckning över de röstande vilkas röster har registrerats i den elektroniska valurnan.

Innan förhandsröstningen börjar godkänner justitieministeriet att den elektroniska valurnan tas i bruk och låser den på ett sådant sätt att den inte kan öppnas förrän röstningen på valdagen har avslutats samt överlämnar nycklarna till urnan till de personer som avses i 86 a § 2 mom.

När valresultatet har fastställts förvaras den elektroniska valurnan och nycklarna till den samt eventuella utskrifter tills nästa val av samma slag har hållits.

83 d §

Övriga förfaranden vid elektronisk röstning

Utöver vad som föreskrivs i detta kapitel, skall vid förrättandet av elektronisk förhandsröstning och elektronisk röstning på valdagen i tillämpliga delar iakttas det som föreskrivs i 5 och 6 kap.

86 a §

Räkning av elektroniska röster

Justitieministeriet meddelar centralvalnämnden i varje kommun och vid andra än kommunalval dessutom varje valkrets-nämnd senast klockan 19 fredagen före valdagen det antal förhandsröster som kommunens röstberättigade avgett elektroniskt i varje röstningsområde.

När röstningen på valdagen har avslutats öppnar ordföranden eller vice ordföranden för Helsingfors valkrets-nämnd och två medlemmar av nämnden samt en företrädare för justitieministeriet tillsammans och samtidigt

den elektroniska valurnan och räknar rösterna i urnan.

De personer som avses i 184 § har rätt att följa räkningen av elektroniska röster i enlighet med vad som bestäms närmare av justitieministeriet.

Justitieministeriet skall i god tid före fastställandet av resultatet vid kommunalval meddela centralvalnämnden i varje kommun och vid andra val varje valkrets nämnd röstetalen för varje kandidat, parti, valförbund och gemensamma lista. Den kommunala centralvalnämnden eller valkrets nämnden sammanför resultatet av de elektroniska rösterna med

resultatet av antalet röstsedlar.

Om mindre än 50 förhandsröster eller mindre än 50 röster på valdagen har avgetts på elektronisk väg i ett röstningsområde, skall de elektroniska förhandsrösterna och de elektroniska rösterna på valdagen räknas samtidigt. Om sammanlagt mindre än 50 röster har avgetts på elektronisk väg i ett röstningsområde, skall dessa röster räknas tillsammans med de elektroniska rösterna från ett eller flere andra röstningsområden.

Denna lag träder i kraft den _____ 2006.

Helsingfors den 10 mars 2006

Republikens President

TARJA HALONEN

Justitieminister *Leena Luhtanen*

Lag**om ändring av vallagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i vallagen av den 2 oktober 1998 (714/1998) 29 § 1 mom. och 79 § 1 mom. 4 punkten, samt
fogas till lagen nya 45 a, 66 a och 86 a § samt ett nytt 6 a kap. som följer:

Gällande lydelse

29 §

Användningen av rösträtsregistret

I rösträtsregistret antecknas i enlighet med 5 och 6 kap. när och var den röstberättigade har röstat. Anteckningen kan göras av en valförrättare vid ett allmänt förhandsröstningsställe *i hemlandet* eller av valbestyrelsens ordförande eller av valnämnden eller den kommunala centralvalnämnden eller, på den kommunala centralvalnämndens begäran, av magistraten. Om anteckningen konstateras vara oriktig, kan den rättas endast av den kommunala centralvalnämnden eller, på dennas begäran, av magistraten.

Föreslagen lydelse

29 §

Användningen av rösträtsregistret

I rösträtsregistret antecknas i enlighet med 5, 6 och 6 a kap. när och var den röstberättigade har röstat. Anteckningen kan göras av en valförrättare vid ett allmänt förhandsröstningsställe eller av valbestyrelsens ordförande eller av valnämnden eller av den kommunala centralvalnämnden eller, på den kommunala centralvalnämndens begäran, av magistraten. Om anteckningen konstateras vara oriktig, kan den rättas endast av den kommunala centralvalnämnden eller, på dennas begäran, av magistraten.

5 kap.

Förhandsröstning

45 a §

Alternativa förhandsröstningssätt

Förhandsröstningen förrättas antingen enligt detta kapitel eller som elektronisk röstning enligt 6 a kap.

6 kap.

Röstning på valdagen

66 a §

Alternativa röstningssätt på valdagen

Röstningen på valdagen förrättas antingen enligt detta kapitel eller som elektronisk röstning enligt 6 a kap.

79 §

Valprotokoll

Valnämnden skall förordna någon av sina medlemmar att föra *valprotokoll*, i vilket antecknas

4) antalet personer som har röstat,

79 §

Valprotokoll

Valnämnden skall förordna någon av sina medlemmar att föra *valprotokoll*, i vilket antecknas

4) antalet personer som har röstat *med röstsedel och antalet personer som har röstat elektroniskt samt det sammanlagda antalet personer som röstat,*

6 a kap.

Elektronisk röstning

83 a §

Röstning på elektronisk väg

På förhandsröstningsställen eller på röstningsställen på valdagen skall för den elektroniska röstningen finnas tillgång till rösträttsregistret och det elektroniska röstningssystemet samt utrustning som behövs för deras användning.

Genom förordning av justitieministeriet föreskrivs i god tid före förhandsröstningsperiodens början i vilka kommuner de röstberättigade har möjlighet att rösta elektroniskt samt på vilka allmänna förhandsröstningsställen och röstningsställen på valdagen dessa röstberättigade får rösta elektroniskt.

Genom förordning av justitieministeriet föreskrivs också i vilka av de kommuner som avses i 2 mom. förhandsröstning kan förrättas på elektronisk väg i anstalter och vid hemmaröstning samt på vilka finska fartyg förhandsröstning kan förrättas på elektronisk väg.

Den kommunala centralvalnämnden skall i de tillkännagivanden som avses i 49 § 1 mom. och 67 § 3 mom. ange på vilka allmänna förhandsröstningsställen och röstningsställen på valdagen elektronisk röstning kan ske.

83 b §

Förfarandet vid elektronisk röstning

En röstberättigad som vill rösta elektroniskt skall anmäla sig för valförrättaren, valbestyrelsen eller valnämnden på ett i 83 a § 2 eller 3 mom. avsett förhandsröstningsställe eller röstningsställe på valdagen. Den röstande skall styrka sin identitet.

Valförrättaren, en medlem av valbestyrelsen eller en medlem av valnämnden kontrollerar uppgifterna om den röstande i röstningsregistret och godkänner att den röstande utövar sin rösträtt på elektronisk väg.

Den röstande röstar i valbåset med hjälp av det elektroniska röstningssystemet eller på något annat sätt som tryggar valhemligheten genom att

1) verifiera sin identitet i systemet så som justitieministeriet bestämmer,

2) vid presidentval välja en kandidat och vid andra val en kandidatlista och efter det en kandidat, eller genom att anteckna en kandidats nummer på en bildskärm, och

3) bekräfta sitt val.

Justitieministeriet kan vid behov bestämma att röstning skall ske med tillämpning av bara 3 mom. 2 och 3 punkten.

I fråga om bistående av den röstande vid elektronisk röstning gäller i tillämpliga delar 58 § 3 mom. och 73 §.

83 c §

Registering av utövad rösträtt och av en elektronisk röst

När den röstande har bekräftat sitt val registreras i rösträttsregistret en anteckning om när och var den röstande har röstat. Samtidigt registreras den avgivna rösten och den röstandes personbeteckning i justitieministeriets elektroniska valurna krypterade så att de inte kan kopplas ihop. Registreringen av rösterna i den elektroniska valurnan och förvaringen av röster i urnan skall arrangeras på ett sådant sätt att valhemligheten bevaras.

Justitieministeriet kan vid behov skriva ut en förteckning över de röstande vilkas röster har registrerats i den elektroniska valurnan.

Innan förhandsröstningen börjar godkänner justitieministeriet att den elektroniska valurnan tas i bruk och låser den på ett sådant sätt att den inte kan öppnas förrän röstningen på valdagen har avslutats samt överlämnar nycklarna till urnan till de personer som avses i 86 a § 2 mom.

När valresultatet har fastställts förvaras den elektroniska valurnan och nycklarna till den samt eventuella utskrifter tills nästa val av samma slag har hållits.

83 d §

Övriga förfaranden vid elektronisk röstning

Utöver vad som föreskrivs i detta kapitel, skall vid förrättandet av elektronisk förhandsröstning och elektronisk röstning på valdagen i tillämpliga delar iakttas det som föreskrivs i 5 och 6 kap.

86 a §

Räkning av elektroniska röster

Justitieministeriet meddelar centralvalnämnden i varje kommun och vid andra än

kommunalval dessutom varje valkrets nämnd senast klockan 19 fredagen före valdagen det antal förhandsröster som avgett kommunens röstberättigade elektroniskt i varje röstningsområde.

När röstningen på valdagen har avslutats öppnar ordföranden eller vice ordföranden för Helsingfors valkrets nämnd och två medlemmar av nämnden samt en företrädare för justitieministeriet tillsammans och samtidigt den elektroniska valurnan och räknar rösterna i urnan.

De personer som avses i 184 § har rätt att följa räkningen av elektroniska röster i enlighet med vad som bestäms närmare av justitieministeriet.

Justitieministeriet skall i god tid före fastställandet av resultatet vid kommunalval meddela centralvalnämnden i varje kommun och vid andra val varje valkrets nämnd röstetalen för varje kandidat, parti, valförbund och gemensamma lista. Den kommunala centralvalnämnden eller valkrets nämnden sammanför resultatet av de elektroniska rösterna med resultatet av antalet röstsedlar.

Om mindre än 50 förhandsröster eller mindre än 50 röster på valdagen har avgetts på elektronisk väg i ett röstningsområde, skall de elektroniska förhandsrösterna och de elektroniska rösterna på valdagen räknas samtidigt. Om sammanlagt mindre än 50 röster har avgetts på elektronisk väg i ett röstningsområde, skall dessa röster räknas tillsammans med de elektroniska rösterna från ett eller flere andra röstningsområden.

Denna lag träder i kraft den _____ 2006.